

Verslag

3D-onderzoek begrotingen gemeenten en gemeenschappelijke regelingen 2015

Directoraat-Generaal Bestuur en Koninkrijksrelaties

Directie Bestuur, Democratie en Financiën

Afdeling Financieel en Informatiestelsel

Den Haag, maart 2016

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting	5
1 Provinciale rapportage totaalbeeld 3D-onderzoek begrotingen gemeenten en gemeenschappelijke regelingen 2015	7
2 Uitkomsten vragenformulieren begrotingen 2015 gemeenten	9
2.1 Vraag 1: Batenraming integratie-uitkering sociaal domein	10
2.2 Vraag 2: Onderbouwing lastenraming	11
2.3 Vraag 3: Samenwerking	14
2.4 Vraag 4: Risicomanagement	18
3 Aanpassingen vragenformulier 2016	21
 Bijlagen (als seperaat bestand)	

Voorwoord

In dit verslag wordt gerapporteerd over het onderzoek naar de begrotingen van gemeenten en gemeenschappelijke regelingen op het onderdeel van de drie decentralisaties (3D's). Het onderzoek is eind 2014 uitgevoerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in samenwerking met negen van de twaalf provinciale financieel toezichthouders. In de aanloop naar 2015, het eerste jaar waarin gemeenten op grond van de Wmo 2015, de Jeugdwet en de Participatiewet integraal verantwoordelijk werden voor het sociaal domein, ontstond er bij een aantal van de provinciale toezichthouders behoefte aan het ontwikkelen van gezamenlijke toetspunten om de gemeente-begrotingen op het onderdeel van de 3D's te beoordelen. Dit resulteerde in een door de gezamenlijke toezichthouders opgestelde vragenlijst die per gemeente moest worden ingevuld. Dit verslag rapporteert over het op basis van die vragenlijst uitgevoerde onderzoek bij gemeenten en bestaat uit de volgende drie onderdelen:

1. Provinciale rapportage totaalbeeld 3D-onderzoek begrotingen 2015

De meeste toezichthouders hebben gerapporteerd over het beeld van de 3D's dat zij hebben aangetroffen in de begrotingen van gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. De rapportage is het samengestelde beeld op basis van de individuele rapportages van een aantal provinciale toezichthouders. Het beeld in de rapportage is gebaseerd op de beoordeling van de begrotingen en de ingevulde vragenformulieren aangevuld met kwantitatieve gegevens op basis van de onderzoeksresultaten.

2. Uitkomsten vragenformulieren begrotingen 2015 gemeenten

In kwantitatieve en kwalitatieve zin wordt verslag gedaan van de uitkomsten van de vragenformulieren.

3. Relevante ervaringen voor 2016

Gerapporteerd wordt over onderzoekservaringen die relevant zijn voor het geval een vergelijkbaar onderzoek in 2017 opnieuw wordt uitgevoerd.

Samenvatting

Opzet en respons

Het onderzoek is eind 2014 en begin 2015 door BZK in samenwerking met negen van de twaalf provinciale financiële toezichthouders uitgevoerd. De toezichthouders uit Flevoland, Noord-Brabant en Utrecht hebben niet aan het begrotingsonderzoek 2015 deelgenomen. Van 272 (67%) van de 403 gemeenten in 2014 zijn vragenformulieren ontvangen via tussenkomst van de provinciale toezichthouder. Geen enkele provincie heeft gegevens van zijn gemeenschappelijke regelingen ingestuurd. Wel hebben enkele provincies gerapporteerd over hun ervaringen bij het financieel toezicht op de gemeenschappelijke regelingen.

Gemeenten: beeld op hoofdlijnen

Onderbouwing baten- en lastenraming

Het overgrote deel van de gemeenten raamt in de primitieve begroting de integratie-uitkering op basis van de meircirculaire en actualiseert deze raming later op basis van de septembercirculaire. Een kleiner deel geeft aan deze integratie-uitkering te ramen op basis van de septembercirculaire.

Het overgrote gedeelte van de gemeenten heeft de historische kosten geïnventariseerd. Bij meer dan driekwart van de gemeenten is de raming gedetailleerd en onderbouwd. In een aantal gevallen plaatsen gemeenten kanttekeningen bij de kwaliteit van de ramingen voor het sociaal domein, bijvoorbeeld in verband met beperkte gegevens van zorgaanbieders (aantal cliënten, etc.)

ten tijde van het opstellen van de begroting. Bij viervijfde van de gemeenten worden de kosten realistisch genoemd. Gemeenten geven vaak aan de decentralisaties budgettair neutraal te ramen in hun begroting. Of dat haalbaar en realistisch is zal moeten blijken en is een van de belangrijkste nieuwe risico's van gemeenten.

Bij 70% van de gemeenten is er een match tussen de begroting van de gemeente en de begroting van de samenwerkingsvorm voor wat betreft de bijdrage. Bij bijna driekwart van de gemeenten is voor de bijdrage aan de samenwerkingsvorm uitgegaan van de meircirculaire.

De decentralisaties hebben (nog) geen rol gespeeld bij de beslissingen over de toezichtvorm voor 2015. De financieel toezichthouders verwachten dat ook voor de begroting 2016 de ramingen nog niet uitgekristalliseerd zijn.

Toezichthouders benadrukken verder het belang van een regelmatige planning- en controlcyclus met als doel de vinger goed aan de pols te houden, zodat tijdig eventuele begrotingsafwijkingen kunnen worden bijgesteld. In de loop van 2016 ontstaat op basis van de jaarrekeningen van het invoeringsjaar een eerste volledig beeld van de 3D's. Op basis daarvan zal bij de begroting 2017 een eerste volledige en reële beoordeling mogelijk zijn van de realiteit van de lastenramingen van de 3D's.

Samenwerking

Meer dan tweederde van de gemeenten heeft bestuurlijke afspraken gemaakt of werkt samen in een gemeenschappelijke regeling. Uit de nadere beschouwing van de toelichtingen blijkt overigens dat de samenwerking veelal is vormgegeven via een samenspel van verschillende samenwerkingsvormen (bestuurlijke afspraken, gemeenschappelijke regeling en privaatrechtelijke afspraken). Bij bijna driekwart van de gemeenten bestonden deze samenwerkingsvormen al. Als de samenwerkingsvorm al bestond is er geen algemene lijn te trekken over hoe omgegaan wordt met bestaande kosten en risicoverdeling. Een deel van de gemeenten (bijna 40%) heeft die aangepast. Maar een wat kleiner deel (32%) doet dat niet. Voor rond de driekwart van de gemeenten is de scheidslijn tussen wat de samenwerkingsvorm doet en wat de gemeente doet duidelijk. In ongeveer net zoveel gemeenten is duidelijk hoe de taken worden uitgevoerd.

Risicomanagement

De verslechterende financiële positie van gemeenten in zijn algemeenheid, bijvoorbeeld als gevolg van de crisis bij de gemeentelijke grondbedrijven, baart toezichthouders in enkele gevallen zorgen vooral nu door de decentralisaties gemeenten te maken krijgen met een forse uitbreiding van het takenpakket en de daarmee gepaard gaande groei van de risico's. Twee van de drie gemeenten geven aan dat hun samenwerkingsvorm aandacht heeft voor risicomanagement. Bij negen op de tien gemeenten zijn maatregelen genomen om de decentralisatierisico's te beperken. Wat minder gemeenten, bijna tweederde, geven aan de risico's te hebben gekwantificeerd. Daarvan geeft 70% aan deze gekwantificeerde risico's afgedekt te hebben met een reserve. Het risicomanagement op het terrein van de 3D's is nog flink in ontwikkeling.

Gemeenschappelijke regelingen

Ook in de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen die actief zijn op het terrein van de 3D's, zijn de decentralisaties budgettair neutraal verwerkt. Daar waar de meicirculaire en/of de doorwerking van de Participatiewet nog niet volledig was doorgevoerd, is in een aantal gevallen verzocht dit door een nieuwe of gewijzigde begroting als nog te verzorgen. Verder zijn door sommige toezichthouders de besturen van de gemeenschappelijke regelingen verzocht de gemeente tijdig actief informeren over de financiële ontwikkelingen in de gemeenschappelijke regeling. Naast bestaande gemeenschappelijke regelingen is er ook een flink aantal nieuwe regelingen opgericht. Enkele hiervan konden hun begroting niet tijdig indienen waardoor ze onder preventief toezicht zijn geplaatst.

Overig

De provinciale financiële toezichthouders constateren dat het bij decentralisaties van dit soort omvangrijke nieuwe taken wenselijk is om informatie over budgetten eerder beschikbaar te krijgen. Verder behoeft het vragenformulier op onderdelen verheldering en/of verbetering. Zo moeten de vragen over de verschillende vormen van samenwerking duidelijker en wordt het formulier ingevuld door de gemeenten terwijl het bestemd was voor de toezichthouder.

1 Provinciale rapportage totaalbeeld 3D-onderzoek begrotingen gemeenten en gemeenschappelijke regelingen 2015

Teruglevering

Uit de provincies Flevoland, Noord-Brabant en Utrecht zijn geen gegevens van individuele gemeenten teruggeleverd. Alle andere provincies hebben van al hun gemeenten, of een groot deel daarvan, gegevens teruggeleverd. Geen enkele provincie heeft individuele gegevens van zijn gemeenschappelijke regelingen ingestuurd. Wel hebben enkele provincies gerapporteerd over hun ervaringen bij het financieel toezicht op de gemeenschappelijke regelingen.

Aantal gemeenten

Van 272 (67%) van de 403 gemeenten in 2014 zijn vragenformulieren ontvangen. Omdat sommige deelnemende provincies of gemeenten niet al de vragen uit het onderzoek hebben uitgezet respectievelijk ingevuld verschilt het aantal reacties per vraag.

Gemeenten: beeld op hoofdlijnen

Ramingen

Gemeenten hebben de decentralisaties veelal budgettair neutraal opgenomen in hun begroting. Of dat haalbaar en realistisch is zal moeten blijken en is een van de belangrijkste nieuwe risico's van gemeenten. De ramingen van de integratie-uitkeringen sociaal domein in de primitieve begrotingen zijn overwegend gebaseerd op de meicirculaire 2014 en in enkele gevallen op de septembercirculaire 2014. Ramingen voor bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen en samenwerkingsverbanden zijn in de meeste gevallen gebaseerd op de begrotingen of gegevens van deze

organisaties. In een aantal gevallen plaatsten gemeenten kanttekeningen bij de kwaliteit van de ramingen voor het sociaal domein, bijvoorbeeld in verband met beperkte gegevens van zorgaanbieders (aantal cliënten, etc.) ten tijde van het opstellen van de begroting. De financieel toezichthouders verwachten dat ook voor de begroting 2016 de ramingen nog niet uitgekristalliseerd zijn. In de loop van 2016 ontstaat op basis van de jaarrekeningen een eerste beeld volledig beeld van de 3D's in het invoeringsjaar. Op basis daarvan zal bij de begroting 2017 een eerste volledig en reëel oordeel mogelijk zijn over de realiteit van de ramingen aan de lastenkant van de 3D's. Ondertussen zijn de decentralisaties een onderwerp dat geagendeerd staat in het contact tussen gemeenten en de financieel toezichthouders.

In het licht van het voorafgaande is het niet verrassend dat de decentralisaties (nog) geen rol speelden bij de beslissingen over de toezichtvorm voor 2015. Wel geeft een enkele gemeente nu al aan te verwachten dat ze in de komende jaren niet uit zullen komen met het budget. In een enkel geval is de meerjarenraming dan ook niet sluitend. Toezichthouders benadrukken verder het belang van een regelmatige planning- en controlcyclus met als doel de vinger goed aan de pols te houden zodat tijdig eventuele begrotingsafwijkingen kunnen worden bijgesteld. De financiële impact van de decentralisaties zijn van dusdanige orde dat optredende tekorten bij de decentralisaties de financiële positie van gemeenten in gevaar kunnen brengen.

Risico's

De verslechterende financiële positie van gemeenten in zijn algemeenheid, bijvoorbeeld als gevolg van de crisis bij de gemeentelijke grondbedrijven, baart toezichthouders in enkele gevallen zorgen vooral nu door de decentralisaties gemeenten te maken krijgen met een forse uitbreiding van het takenpakket en de daarmee gepaard gaande groei van de risico's. Veel gemeenten hebben de risico's van de decentralisaties betrokken bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit, maar de moeilijkheid zit hem in het inschatten van de bedragen die dan voor die risico's moeten worden opgenomen. Binnen de weerstandscapaciteit voor 2015 worden er door gemeenten incidentele en/of structurele middelen opgenomen om eventuele risico's te kunnen opvangen. Veel van de incidentele middelen worden onder meer gevormd uit overschotten op de Wmo-budgetten. Vanzelfsprekend is het risicomanagement op het terrein van de 3D's nog flink in ontwikkeling.

Samenwerking

Gemeenten hebben gekozen voor verschillende vormen van samenwerking bij de 3D's. Daarbij kan gedacht worden aan uitvoering in eigen beheer, het sluiten van samenwerkingsovereenkomsten, samenwerking via bestaande gemeenschappelijke regelingen dan wel via oprichting van nieuwe gemeenschappelijke regelingen.

Gemeenschappelijke regelingen

Ramingen

Ook in de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen die actief zijn op het terrein van de 3D's, zijn de decentralisaties budgettair neutraal in de begroting verwerkt. De komende tijd zal leren of deze bijdragen toereikend zijn. Naast bestaande gemeenschappelijke regelingen is er ook een flink aantal nieuwe regelingen opgericht. Enkele hiervan konden hun begroting niet tijdig indienen waardoor ze onder preventief toezicht zijn geplaatst.

Risico's

Ondanks dat geen individuele formulieren van gemeenschappelijke regelingen zijn aangeleverd is door diverse toezichthouders met hogere intensiteit naar de gemeenschappelijke regelingen gekeken die bij de 3D's zijn betrokken. Daar waar de meicirculaire en/of de doorwerking van de Participatiewet nog niet volledig was doorgevoerd, is in een aantal gevallen verzocht dit door een nieuwe of gewijzigde begroting als nog te verzorgen. Verder zijn door sommige toezichthouders de besturen van de gemeenschappelijke regelingen verzocht de gemeente tijdig actief te informeren over de financiële ontwikkelingen in de gemeenschappelijke regeling.

Lessons learned

Er zit spanning tussen de indieningstermijnen van de begroting en de beschikbaarheid van de informatie over de budgetten. Doordat het nieuwe en onbekende materie betreft wordt die spanning verder vergroot. Toezichthouders constateren daarom dat het bij decentralisaties van dit soort omvangrijke nieuwe taken wenselijk is om informatie over budgetten eerder beschikbaar te krijgen.

Vragenformulier

Het vragenformulier is niet altijd volledig uitgezet of ingevuld. Desondanks is door toezichthouders bij de beoordeling van de begroting dankbaar gebruik gemaakt van deze formulieren. Wel behoeft het formulier op onderdelen verheldering of verbetering. Met name de vragen over de verschillende vormen van samenwerking bij de afzonderlijke decentralisaties moet duidelijker. Verder laten veel provincies het formulier invullen door hun gemeenten. Gemeenten vullen dan de verschillende ramingen in, terwijl het de bedoeling was dat de correcties op de ramingen door de toezichthouder zouden worden ingevuld.

2 Uitkomsten vragen- formulieren begrotingen 2015 gemeenten

LEESWIJZER

Per vraag varieert het totaal aantal gemeenten. Sommige provincies hebben bepaalde vragen niet aan de gemeenten in hun provincie voorgelegd. Zij zijn daarom niet meegenomen in het totaal van die vragen. Wanneer wordt aangegeven dat een aantal gemeenten de vraag niet heeft ingevuld dan hebben deze gemeenten de vraag wel voorgelegd gekregen maar niet ingevuld.

Per vraag wordt aangegeven welke provincies niet in de analyse zijn meegenomen. Flevoland, Noord-Brabant en Utrecht hebben niet aan dit onderzoek meegedaan. Voor de zelfstandige leesbaarheid van de onderzoeksvragen worden ook deze provincies elke keer genoemd.

In bijlage A (separaat) is het gebruikte vragenformulier opgenomen. Bijlage B (separaat) bevat de door gemeenten verzamelde toelichtingen op de gegeven antwoorden.

2.1 Vraag 1: Batenraming integratie-uitkering sociaal domein

Inleiding

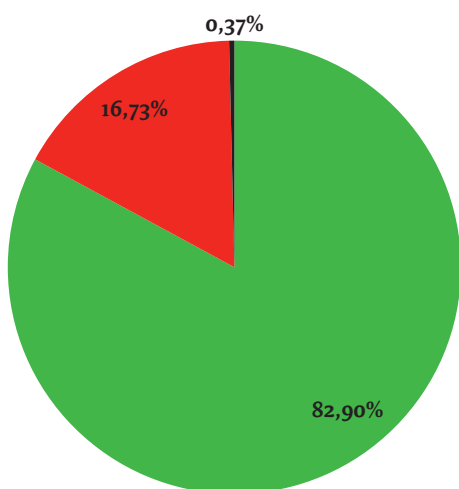
Met de eerste vraag is onderzocht of de gemeenten voor 2015 en meerjarig ramen volgens de meircirculaire.

Conclusie in vogelvlucht

Het overgrote gedeelte raamt in de primitieve begroting op basis van de meircirculaire. Een kleiner deel doet dat niet en geeft aan te ramen op basis van de septembercirculaire. Indien op basis van de meircirculaire wordt geraamd geven verschillende gemeenten aan in een raadsnota bij bijvoorbeeld de vaststelling van de begroting te actualiseren op basis van de septembercirculaire.

Vraag 1a Is de raming van de integratie-uitkering sociaal domein voor 2015 conform de meircirculaire (inclusief raming participatiebudget)?

Grafiek en tabel vraag 1a

■ Ja	223
■ Nee	45
■ Leeg	1
Eindtotaal	269

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant en Utrecht.

Van de 269 gemeenten ramen 223 gemeenten (82,9%) volgens de meircirculaire 2014 inclusief het Participatiebudget. In de toelichting geven 11 gemeenten aan dat hieronder wordt begrepen dat ook de septembercirculaire 2014 is verwerkt en 4 gemeenten vermelden dat ook de septembercirculaire via begrotingswijziging is verwerkt.

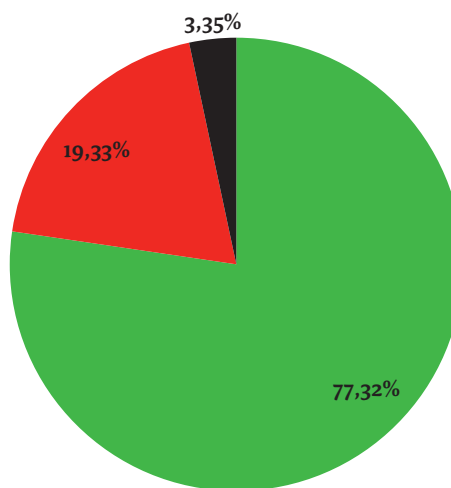
Niet volgens de meircirculaire ramen 45 gemeenten (16,7%) waarvan 16 expliciet aangeven volgens de septembercirculaire te ramen. Eén gemeente vulde de vraag niet in.

Vraag 1b Is de integratie-uitkering Sociaal domein in de meerjarenraming geraamd conform de meircirculaire (inclusief raming participatiebudget)?

Van de 269 gemeenten ramen 208 (77,3%) gemeenten in de meerjarenraming volgens de meircirculaire 2014 inclusief het Participatiebudget. In de toelichting geven 10 gemeenten aan dat hieronder wordt begrepen dat ook de septembercirculaire 2014 is verwerkt en 2 gemeenten vermelden dat ook de septembercirculaire via begrotingswijziging is verwerkt.

Niet volgens de meircirculaire ramen 52 gemeenten waarvan er 18 expliciet aangeven volgens de septembercirculaire te ramen. Een negental gemeenten beantwoordde de vraag niet. Verschillende gemeenten merken in hun toelichting op dat in de beide circulaire de bedragen voor 2016 en verder nog niet bekend zijn gemaakt. Anderen zeggen dat te hebben opgelost door de bedragen uit 2015 meerjarig te hebben doorgetrokken waarbij vaak terugkeert de opmerking dat dat budgettair neutraal is gebeurd.

Grafiek en tabel vraag 1b

■ Ja	208
■ Nee	52
■ Leeg	9
Eindtotaal	269

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant en Utrecht

2.2 Vraag 2: Onderbouwing lastenraming

Inleiding

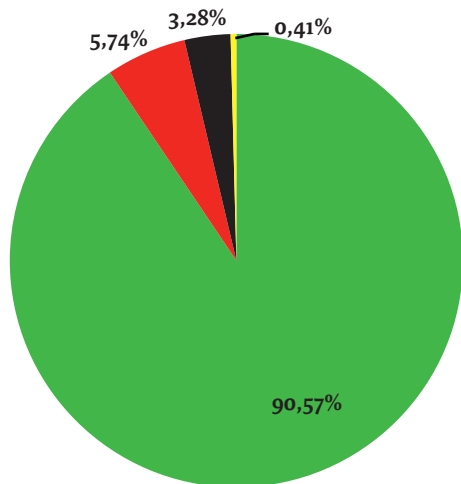
In de tweede vraag is gefocust op de kosten van de decentralisaties. Er wordt onderzocht of deze onderbouwd zijn aan de hand van een inventarisatie van de historische kosten. Verder wordt er gevraagd of de kostenraming als realistisch wordt beoordeeld. Tevens is nagevraagd of de begrote bijdrage van de gemeente aan de samenwerkingsvorm overeen komt met die in de begroting van de samenwerkingsvorm en of deze aansluit bij de meircirculaire.

Conclusies in vogelvlucht

Het overgrote gedeelte van de gemeenten heeft de historische kosten geïnventariseerd. Bij meer dan driekwart van de gemeenten is de raming gedetailleerd en onderbouwd. Bij viervijfde van de gemeenten worden de kosten realistisch genoemd. Bij 70% van de gemeenten is er een match tussen de begroting van de gemeente en de begroting van de samenwerkingsvorm voor wat betreft de bijdrage. En bijna driekwart van de gemeenten is voor de bijdrage aan de samenwerkingsvorm uitgegaan van de meircirculaire.

Vraag 2a Heeft de gemeente geïnventariseerd wat de historische kosten in eerdere jaren in de gemeente zijn die in het kader van de decentralisaties met ingang van 2015 voor rekening van de gemeente gaan komen?

Grafiek en tabel vraag 2a

■ Ja	221
■ Nee	14
■ Leeg	8
■ Anders: n.v.t	1
Eindtotaal	244

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant, Overijssel en Utrecht.

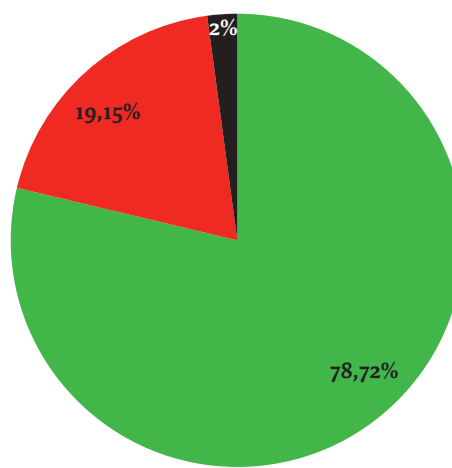
Van de 244 gemeenten geeft het overgrote gedeelte (221 gemeenten, 90,6%) aan dat ze de historische kosten hebben geïnventariseerd. Als toelichting geven sommige gemeenten aan dat men cijfers gebruikt die aangeleverd zijn door bijvoorbeeld Vektis, het CAK, het CIZ of het zorgkantoor of met behulp van een externe deskundige. In 14 gemeenten zijn de historische kosten niet geïnventariseerd. Bij 9 gemeenten is de reactie dat de vraag niet van toepassing is of is de vraag niet beantwoord.

Vraag 2b Is er een gedetailleerde en onderbouwde raming van de kosten voor de drie decentralisaties 2015 en volgende jaren?

Bij 148 van de 188 (78,7%) gemeenten wordt aangegeven dat ze de kosten voor de decentralisaties voor 2015 gedetailleerd en onderbouwd hebben geraamd. Meerdere gemeenten verwijzen hiervoor naar Vektis. Enkele andere gemeenten twijfelen aan de zekerheid en de betrouwbaarheid van de gegevens. Een ja-antwoord betekent niet direct dat het volledig is, sommige gemeenten geven namelijk aan dat dit 'zo ver als mogelijk' is gebeurd.

In 36 (19,1%) gemeenten is er geen gedetailleerde en onderbouwde raming van de kosten. Door 4 gemeenten is de vraag niet beantwoord.

Grafiek en tabel vraag 2b

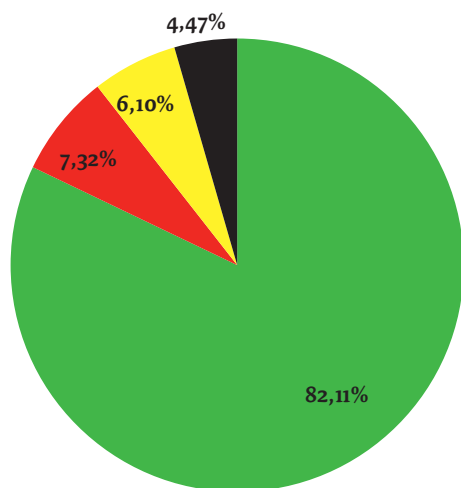
■ Ja	148
■ Nee	36
■ Leeg	4
Eindtotaal	188

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant, Overijssel, Utrecht en Zuid-Holland.

Vraag 2c Is de geraamde ontwikkeling van de kosten realistische in het licht van het gevoerde beleid in het sociaal domein?

Bij 202 van de 246 (82,1%) gemeenten wordt de ontwikkeling van hun kostenraming als realistisch beoordeeld. Verschillende gemeenten geven aan dat er onzekerheid is en dat er gekeken wordt hoe zaken in de praktijk zullen uitwerken. Bij 18 (7,3%) gemeenten wordt de raming als niet realistisch beoordeeld. Bij 15 (6,1%) gemeenten blijkt uit de opmerkingen dat er geen eenduidig ja of nee is. Door 11 (4,5%) gemeenten wordt deze vraag niet beantwoord.

Grafiek en tabel vraag 2c

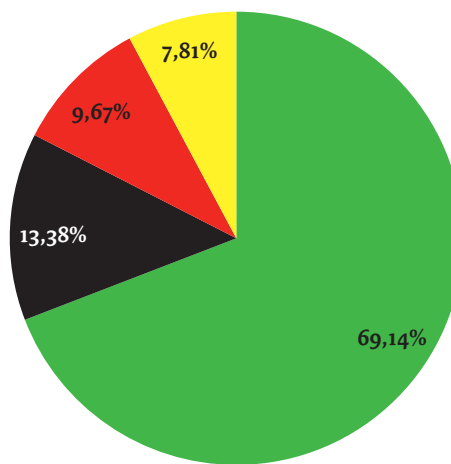
■ Ja	202
■ Nee	18
■ Anders	15
■ Leeg	11
Eindtotaal	246

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Drenthe, Flevoland, Noord-Brabant, Utrecht en Zeeland.

Verschillende gemaakte opmerkingen wijzen in dezelfde richting: 'er zijn veel onzekerheden', 'de realiteit moet nog blijken', 'niet alle ramingen zijn realistisch', 'de ramingen zijn budgettair neutraal opgenomen met vermelding van het risico in de risicoparaagraaf'. Ook geven sommige gemeenten aan maatregelen te zullen nemen die (op lange termijn) leiden tot lagere lasten.

Vraag 2d Komt (komen) de geraamde gemeentelijke bijdrage(n) aan de gemeenschappelijke regeling(en) in de gemeentebegroting overeen met de raming van de bijdrage in de begroting van de gemeenschappelijke regeling(en) die betrokken is (zijn) bij de uitvoering van de decentralisaties?

Grafiek en tabel vraag 2d

■ Ja	186
■ Leeg	36
■ Nee	26
■ Anders	26
Eindtotaal	269

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant en Utrecht.

Bij 186 (69,1%) van de 269 gemeenten komen de geraamde gemeentelijke bijdragen overeen met die van de gemeenschappelijke regeling waarin wordt deelgenomen ten behoeve van de uitvoering van de decentralisaties. Opmerkingen waarmee een ja vergezeld gaat zijn: dat er nog een geactualiseerde begroting of begrotingswijziging komt, dat er nog geen begroting is maar voorlopig in de eigen begroting wordt geraamd of dat er is geraamd op basis van de afgesloten contacten.

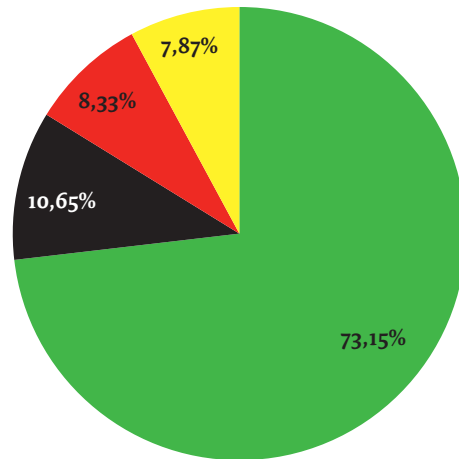
Bij 26 (9,7%) gemeenten wordt aangegeven dat deze ramingen niet overeenkomen. Uit de toelichting komt naar voren dat dit onder meer wordt veroorzaakt doordat er geen gemeenschappelijke regeling is, de regeling nog moet worden opgericht, de begroting te laat is opgesteld of dat afstemming van de gemeentebegroting en die van de regeling nog moet plaatsvinden.

Bij 57 (21%) gemeenten is er geen ja of nee ingevuld: bij 36 (13,4%) gemeenten is de vraag niet ingevuld. Bij 21 (7,8%) gemeenten blijkt op basis van de opmerkingen dat er geen duidelijk ja of nee mogelijk is. Zo wordt onder meer opgemerkt dat de bijdrage nog niet bekend is, er nog geen definitieve begroting is of de gemeenschappelijke regeling van één van de 3D's met problemen kampt.

Vraag ze **Is in de bijdrageraming aan de gemeenschappelijke regelingen/ uitvoeringsorganisatie(s) die betrokken zijn bij de uitvoering van de decentralisaties rekening gehouden met de meicirculaire (inclusief participatiebudget)?**

In de bijdrageraming aan samenwerkingsorganisaties is bij 158 (73,1%) van de 216 gemeenten rekening gehouden met de meicirculaire. Enkele gemeenten geven aan dat dit alleen voor de Participatiewet geldt. Bij 18 (8,3%) gemeenten wordt geantwoord dat geen rekening was gehouden met de meicirculaire. Uit de opmerkingen blijkt dat soms 'nee' ingevuld wordt als er niet met een gemeenschappelijke regeling wordt gewerkt. Bij 40 gemeenten was het antwoord niet ja of nee: door 23 (10,6%) gemeenten was de vraag niet beantwoord. Bij de andere 17 was het antwoord niet bekend of was de raming op basis van de septembercirculaire.

Grafiek en tabel vraag ze

■ Ja	158
■ Leeg	23
■ Nee	18
■ Anders: n.v.t.	17
Eindtotaal	216

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant, Noord-Holland, Utrecht en Zeeland.

2.3 Vraag 3: Samenwerking

Inleiding

Vraag 3 focust op de samenwerkingsverbanden. Eerst wordt onderzocht op welke manieren gemeenten samenwerken bij de drie decentralisaties. Daarna wordt nagegaan wat gemeenten doen met de kosten en de risicoverdeling binnen het samenwerkingsverband en of er afspraken zijn gemaakt over de taakuitvoering en de winst- en verliesdeling.

Conclusies in vogelvlucht

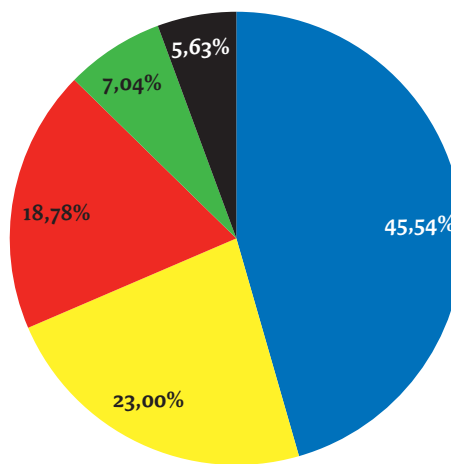
Meer dan tweederde van de gemeenten heeft bestuurlijke afspraken gemaakt of werkt samen in een gemeenschappelijke regeling. Uit de nadere beschouwing van de toelichtingen blijkt overigens dat de samenwerking veelal is vormgegeven via een samenspel van verschillende samenwerkingsvormen (bestuurlijke afspraken, gemeenschappelijke regeling en privaatrechtelijke afspraken). Bij bijna driekwart van de gemeenten bestonden deze samenwerkingsvormen al. Als de samenwerkingsvorm al bestond is er geen algemene lijn te trekken over hoe omgegaan wordt met bestaande kosten- en risicoverdeling. Een deel van de gemeenten (bijna 40%) heeft die aangepast. Maar een wat kleiner deel (32%) doet dat niet. Voor rond de driekwart van de gemeenten is de scheidslijn tussen wat de samenwerkingsvorm doet en wat de gemeente doet duidelijk. In ongeveer net zoveel gemeenten is duidelijk hoe de taken worden uitgevoerd.

Vraag 3a Hoe wordt er samengewerkt bij de Wmo 2015?

Bij 97 (45,5%) van de 213 gemeenten wordt aangegeven dat de samenwerking bij de Wmo is gerealiseerd door middel van bestuurlijke afspraken. Uit de toelichting blijkt dat die samenwerking betrekking kan hebben op beleidsontwikkeling en regelgeving (verordeningen), inkoop, (bestuurlijke) aanbesteding en/of contractafspraken met zorgaanbieders in regionaal verband en soms ook gebaseerd is op de Wet gemeenschappelijke regelingen via een vrijwillige centrumgemeenteconstructie of convenant.

Verder komt regelmatig naar voren dat de vorm van de samenwerking nog niet zijn definitieve vorm heeft gekregen. Opvallend is dat veel gemeenten hun samenwerking veelal specifiek indelen, terwijl uit de toelichting naar voren komt dat de praktijk veelvormig is. Vaak blijkt de samenwerking ook andere elementen te omvatten zoals een gemeenschappelijke regeling en privaatrechtelijke afspraken. Dit verschijnsel doet zich ook voor bij gemeenten die hun samenwerking benoemen als gemeenschappelijke regeling of als privaatrechtelijke afspraken.

Grafiek en tabel vraag 3a

Bestuurlijke afspraken	97
Anders, namelijk...	49
Gemeenschappelijke regeling (en)	40
Privaatrechtelijke afspraken	15
Leeg	12
Eindtotaal	213

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant, Utrecht en Zuid-Holland. Zuid-Holland is wel meegenomen bij de toelichtingen op de antwoorden.

Uit de toelichting van de 40 (18,8%) gemeenten die de samenwerking hebben vormgegeven via een of meer gemeenschappelijke regelingen blijkt dat de samenwerking binnen de regeling betrekking kan hebben op beleid, inkoop, aanbesteding en contractenbeheer. Over de verschillende regelingen wordt onder meer opgemerkt dat die modulair zijn, dat het lichte gemeenschappelijke regelingen betreffen en dat nog aan de oprichting er van wordt gewerkt.

Bij 15 (7,0%) gemeenten is de samenwerking vormgegeven door privaatrechtelijke afspraken. Uit de toelichting blijkt dat de inkoop dan soms toch gezamenlijk gebeurt, maar dat gemeenten individueel contracteren.

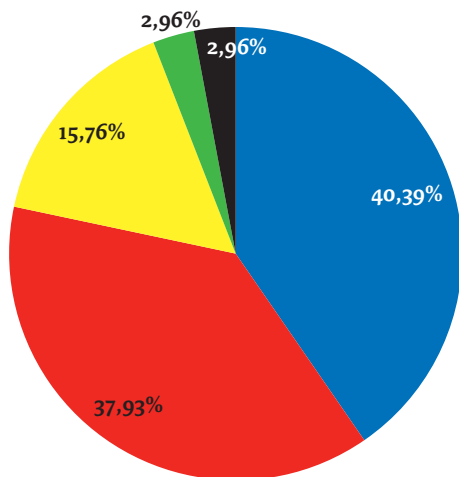
Bij 49 (23%) gemeenten is de samenwerking op een andere manier vormgegeven. Uit de toelichting komt naar voren dat al de reeds genoemde elementen uit de hiervoor besproken samenwerkingsvormen terugkomen: van in eigen beheer tot een combinatie van samenwerkingsvormen. Bij 12 gemeenten wordt niets (relevants) ingevuld.

Vraag 3b Hoe wordt er samengewerkt bij de Jeugdwet?

Bij 82 (40,4%) gemeenten wordt aangegeven dat de samenwerking bij de Jeugdwet is gerealiseerd door middel van bestuurlijke afspraken. Uit de toelichting blijkt dat hieronder onder meer wordt begrepen een vrijwillige centrumgemeenteconstructie, bestuurlijke afspraken over de kaders en de inkoop, of een convenant. Net als bij de Wmo blijkt de samenwerking bij de Jeugdwet naast bestuurlijke afspraken ook andere elementen te omvatten zoals gemeenschappelijke regelingen en privaatrechtelijke afspraken. Dit verschijnsel doet zich ook voor bij gemeenten die hun samenwerking betitelen als gemeenschappelijke regeling of als privaatrechtelijke afspraken.

Door 77 (37,9%) gemeenten wordt aangegeven dat de samenwerking bij de Jeugdwet via een gemeenschappelijke regeling is vormgegeven. Dit kan volgens de toelichting via een gemeenschappelijke regeling, een centrumgemeenteconstructie, of een Modulaire Gemeenschappelijke Regeling, waarbij de gemeente zelf bepaalt of zij aan een samenwerkingsmodule deelneemt.

Grafiek en tabel vraag 3b

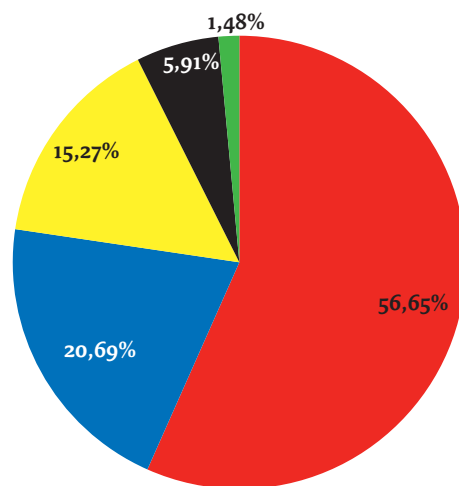
Bestuurlijke afspraken	82
Gemeenschappelijke regeling (en)	77
Anders, namelijk...	32
Privaatrechtelijke afspraken	6
Leeg	6
Eindtotaal	203

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Drenthe, Flevoland, Noord-Brabant, Utrecht en Zuid-Holland. Zuid-Holland is wel meegenomen bij de toelichtingen op de antwoorden.

Bij 6 (3,0%) gemeenten is de samenwerking vormgegeven door privaatrechtelijke afspraken. Bij 32 (15,8%) gemeenten is de samenwerking op een andere manier vormgegeven, waarbij 26 gemeenten dit nader omschrijven: 18 gemeenten geven aan dit via regionale samenwerking te doen, 8 gemeenten werken samen via gezamenlijke inkoop of aanbesteding. Bij 20 gemeenten wordt niets (relevants) ingevuld.

Vraag 3c Hoe wordt er samengewerkt bij de Participatiewet?

Grafiek en tabel vraag 3c

Gemeenschappelijke regeling (en)	115
Bestuurlijke afspraken	42
Anders, namelijk...	31
Leeg	12
Privaatrechtelijke afspraken	3
Eindtotaal	203

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Drenthe, Flevoland, Noord-Brabant en Zuid-Holland. Zuid-Holland is wel meegenomen bij de toelichtingen op de antwoorden.

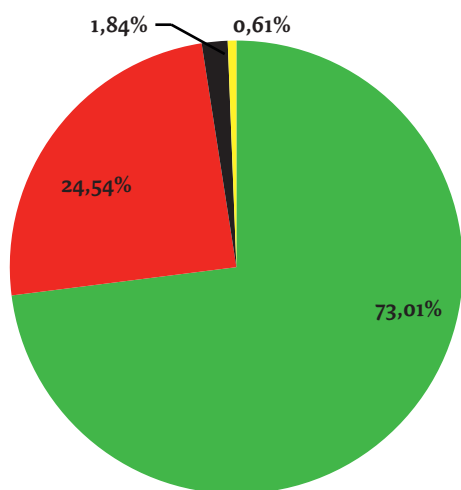
Bij 115 (56,7%) van de 203 gemeenten wordt aangegeven dat de samenwerking bij de Participatiewet is gerealiseerd door middel van gemeenschappelijke regelingen, terwijl 42 (20,7%) gemeenten die hebben vorm gegeven via bestuurlijke afspraken en 3 gemeenten via privaatrechtelijke afspraken. Door sommige gemeenten wordt een gemeenschappelijke regeling toch onder bestuurlijke afspraken geschaard. De bij de vorige vraag genoemde Modulaire Gemeenschappelijke Regeling kan ook gebruikt worden voor de Participatiewet.

Bij 31 gemeenten is de samenwerking op een andere manier vormgegeven, bijvoorbeeld door een combinatie van gemeenschappelijke regeling, 'lichte' gemeenschappelijke regeling, beleidsmatige samenwerking en bestuurlijke afspraken. Bij 12 gemeenten wordt niets (relevants) ingevuld.

Vraag 3d1 Wordt er samengewerkt in een bestaande gemeenschappelijke regeling?

Het overgrote gedeelte van de gemeenten die deze vraag beantwoord hebben (119 van de 163 gemeenten, 73,0%) geeft aan dat wordt samengewerkt in een bestaande gemeenschappelijke regeling. Enkele van hen geven aan dat dit alleen geldt voor de Participatiewet. Bij 40 (24,5%) gemeenten is dit niet het geval. Bij 3 gemeenten wordt de vraag niet ingevuld.

Grafiek en tabel vraag 3d1

Ja	119
Nee	40
Leeg	3
Anders: n.v.t.	1
Eindtotaal	163

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Drenthe, Flevoland, Noord-Brabant, Noord-Holland en Zuid-Holland.

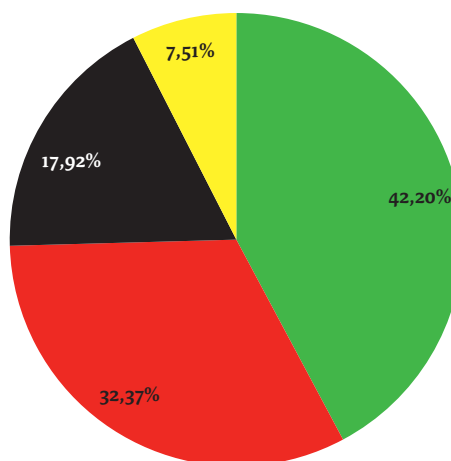
Vraag 3d2 Zo ja, worden/zijn de bestaande kosten- en risicoverdeling aangepast?

Bij 73 (42,2%) van de 173 gemeenten wordt aangegeven dat de bestaande kosten- en risicoverdeling is of wordt aangepast. Enkele gemeenten geven aan de extra risico's in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing te hebben opgenomen. Ook geeft een gemeente aan dat de kosten van de gemeenschappelijke regeling opnieuw zijn vastgesteld voor de extra taken vanuit de decentralisaties.

Door 56 (32,4%) gemeenten wordt aangegeven dat van aanpassing geen sprake is. Een aantal van deze gemeenten geeft aan dat de verdeling c.q. het percentage hetzelfde blijft.

Bij 44 gemeenten wordt de vraag niet ingevuld of wordt aangegeven dat de vraag niet van toepassing is.

Grafiek en tabel vraag 3d2

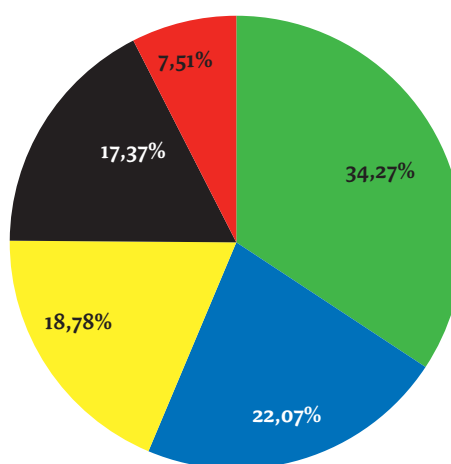

Ja	73
Nee	56
Leeg	31
Anders: n.v.t.	13
Eindtotaal	173

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant, Noord-Holland en Zuid-Holland.

Vraag 3e Welke verdeling van de kosten en de risico's over de deelnemende gemeenten hanteert de gemeenschappelijke regeling?

Grafiek en tabel vraag 3e

Solidariteitsbeginsel	73
Mengvorm	47
Anders	40
Leeg	37
Profijtbeginsel	16
Eindtotaal	213

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant en Zuid-Holland. Zuid-Holland is wel meegenomen bij de toelichtingen op de antwoorden.

Bij 73 gemeenten (34,3%) wordt het solidariteitsbeginsel gehanteerd. Soms gebeurt dat op basis van bestuurlijke afspraken. Bij een aantal gemeenten geldt bij lichtere interventieniveaus het profijtbeginsel en bij zwaardere het solidariteitsbeginsel. Soms geldt voor de ene decentralisatie het solidariteitsbeginsel en voor de andere het profijtbeginsel.

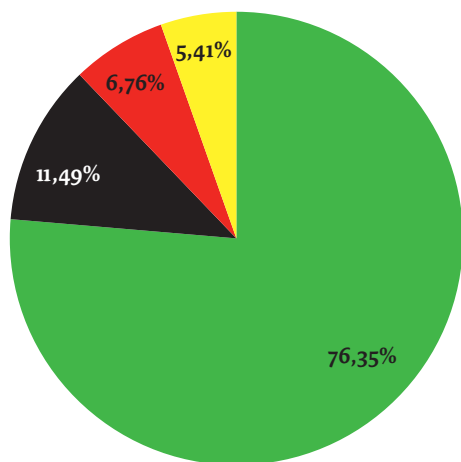
Het profijtbeginsel wordt in 16 gemeenten (7,5%) gehanteerd. Een mengvorm is bij 47 gemeenten (22,1%) ingevoerd. Zo zijn er bijvoorbeeld gemeenten die bedrijfsvoeringkosten op basis van inwonersaantallen verdelen en de inkoop van bovenlokale en bovenregionale voorzieningen verdelen op basis van het aandeel in het Rijksbudget volgens de meircirculaire 2014.

In 40 gemeenten (18,8%) wordt een andere vorm van kosten- en risicoverdeling gehanteerd. De vraag is niet ingevuld door 37 gemeenten (17,4%).

Vraag 3f Is duidelijk welke taken het samenwerkingsverband respectievelijk de gemeente gaat uitvoeren in het bijzonder waar de scheidslijn ligt?

Bij het overgrote gedeelte van de 148 gemeenten (113, 76,4%) is duidelijk waar de scheidslijn van het takenpakket tussen de gemeente en het samenwerkingsverband ligt. In 10 gemeenten (6,8%) is die duidelijkheid er niet. Bij 18 gemeenten wordt de vraag niet ingevuld of wordt aangegeven dat de vraag niet van toepassing is

Grafiek en tabel vraag 3f

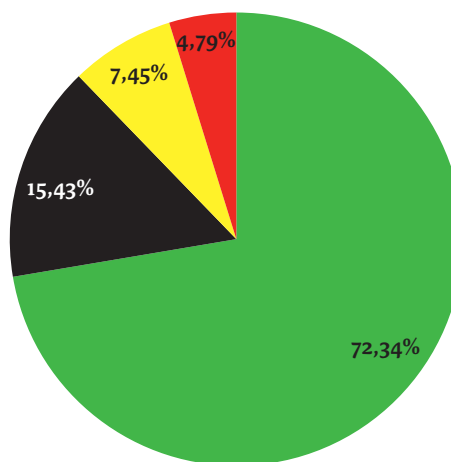
Ja	113
Leeg	17
Nee	10
Anders: n.v.t	8
Eindtotaal	148

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant, Noord-Holland, Overijssel en Zuid-Holland.

Een aantal gemeenten geeft aan dat de samenwerking beperkt blijft tot de inkoop en eventueel ook de aanbesteding. Als die duidelijkheid er nog niet is, geldt dat soms binnen één gemeente voor de ene decentralisatie wel en voor de andere niet. Soms wordt de onduidelijkheid nog veroorzaakt doordat de voorbereidingen tot samenwerking nog niet zijn afgerond.

Vraag 3g Is de wijze waarop de gemeenschappelijke regeling zijn taken uitvoert geüniformeerd/ geharmoniseerd in de deelnemende gemeenten?

Grafiek en tabel vraag 3g

Ja	136
Leeg	29
Anders: n.v.t	14
Nee	9
Eindtotaal	188

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant, Overijssel en Zuid-Holland.

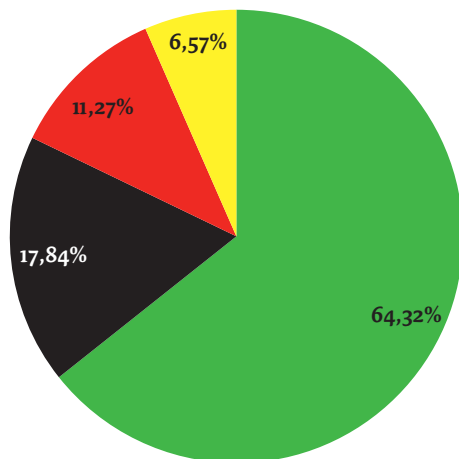
Bij 136 van de 188 gemeenten (72,3%) is de taakuitvoering in de deelnemende gemeenten geüniformeerd/ geharmoniseerd. Als toelichting daarop merkt een aantal van de gemeenten op dat uniformering heeft plaatsgevonden maar in minimale vorm of slechts gedeeltelijk en dat individuele uitvoering mogelijk blijft. Er is ook een aantal gemeenten dat aangeeft dat de afspraken gelijkloeiend bestuurlijk zijn vastgelegd, de taken op een gelijke manier worden uitgevoerd of voor alle gemeenten dezelfde dienstverlening geldt.

In 9 gemeenten (4,8%) wordt aangegeven dat de wijze van uitvoering van taken niet is geüniformeerd/ geharmoniseerd. Bij 43 gemeenten wordt de vraag niet ingevuld of wordt aangegeven dat de vraag niet van toepassing is.

Vraag 3h Zijn er afspraken in de gemeenschappelijke regeling over de winst- en verliesverdeling?

Bijna tweederde van de gemeenten (137 van de 213, 64,3%) heeft afspraken gemaakt over de winst- en verliesverdeling. Een aantal gemeenten geeft aan dat dat gebeurt op basis van inwoneraantallen. In 24 gemeenten (11,3%) zijn er geen afspraken gemaakt over de winst- en verliesverdeling. Sommige gemeenten geven aan dat dat nog ontwikkeld moet worden. Bij 52 gemeenten wordt de vraag niet ingevuld of wordt aangegeven dat de vraag niet van toepassing is.

Grafiek en tabel vraag 3h

■ Ja	137
■ Leeg	38
■ Nee	24
■ Anders: n.v.t.	14
Eindtotaal	213

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant en Zuid-Holland. Zuid-Holland is wel meegenomen bij de toelichtingen op de antwoorden.

2.4 Vraag 4: Risicomanagement

Inleiding

In vraag 4 wordt gekeken naar het risicomanagement.

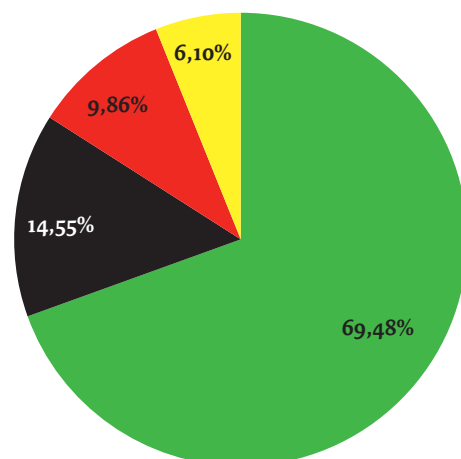
Conclusies in vogelvlucht

Twee van de drie gemeenten geeft aan dat hun samenwerkingsvorm aandacht heeft voor risicomanagement. Bij negen op de tien gemeenten zijn maatregelen genomen op de decentralisatierisico's te beperken. Wat minder gemeenten, bijna tweederde, geven aan de risico's te hebben gekwantificeerd. Daarvan geeft 70% aan deze gekwantificeerde risico's afgedekt te hebben met een reserve.

Vraag 4a Heeft de samenwerkingsvorm aandacht voor risicomanagement specifiek gericht op de decentralisaties?

Bij 69,5% van de gemeenten (148 van de 213) heeft de samenwerkingsvorm specifiek aandacht voor risicomanagement van de 3D's. De toelichtingen zijn divers. Regelmatig wordt opgemerkt dat door het aanpassen van het beleid de risico's zo veel mogelijk worden beperkt, bijvoorbeeld door gemeentelijke regie op de toegang tot de zorg strak te organiseren of door het opzeggen van de contracten voor huishoudelijke hulp in combinatie met herindiceren met als doel verstrekkingen en overgedragen budget in overeenstemming te brengen.

Grafiek en tabel vraag 4a

■ Ja	148
■ Leeg	31
■ Nee	21
■ Anders: n.v.t.	13
Eindtotaal	213

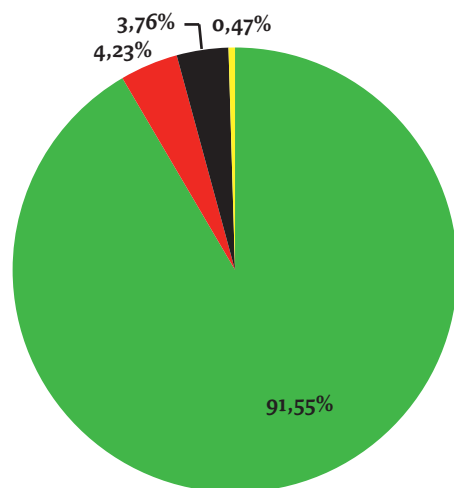
Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant en Zuid-Holland. Zuid-Holland is wel meegenomen bij de toelichtingen op de antwoorden.

Andere genoemde maatregelen betreffen het inventariseren van de risico's en nemen van beheersmaatregelen waaronder monitoring al dan niet in samenwerking met de regio, het bedingen van kortingen bij de zorgaanbieders waardoor de Rijkskortingen geheel of gedeeltelijk worden opgevangen of het neerleggen van risico's bij de zorgaanbieders, door intergemeentelijk of op provinciaal niveau samen te werken op basis van solidariteit/risicodeling, door in te zetten op de transformatie (kanteling/integraliteit) en zelfredzaamheid etc. Indien dergelijke door de verschillende gemeenten genoemde maatregelen en acties onvoldoende soelaas bieden dan zijn er in veel gemeenten aanvullende reserves sociaal domein gevormd of aanvullende stortingen in algemene- of bufferreserves gedaan om eventueel optredende risico's op het terrein van de decentralisaties te kunnen afdekken.

In 21 gemeenten (9,9%) is van deze specifieke aandacht geen sprake. Bij 31 gemeenten wordt de vraag niet ingevuld, terwijl 13 gemeenten aangeven dat de vraag niet van toepassing is.

Vraag 4b Heeft de gemeente maatregelen genomen om de decentralisatierisico's te beperken of er op te anticiperen?

Grafiek en tabel vraag 4b

Ja	195
Nee	9
Leeg	8
Anders: n.v.t.	1
Eindtotaal	213

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant en Zuid-Holland. Zuid-Holland is wel meegenomen bij de toelichtingen op de antwoorden.

Bijna alle gemeenten (195 van de 213, 91,5%) hebben maatregelen genomen om de decentralisatierisico's te beperken of te voorkomen. Deze maatregelen zijn vergelijkbaar en even divers als de verschijningsvormen van risicomangement zoals die bij vraag 4b zijn beschreven. Daarom wordt hiervoor naar vraag 4a verwezen.

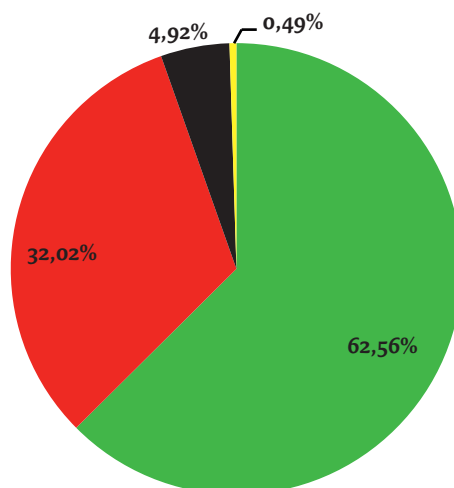
In slechts 9 gemeenten (4,2%) is er geen sprake van maatregelen. Bij 9 andere gemeenten (4,3%) wordt de vraag niet ingevuld of wordt aangegeven dat de vraag niet van toepassing is.

Vraag 4c Zijn de decentralisatierisico's in de gemeente gekwantificeerd?

Bij bijna tweederde van de gemeenten (127 van de 203; 62,6%) zijn de decentralisatierisico's gekwantificeerd. In 65 gemeenten (32,0%) is hier (nog) geen sprake van. Bij 11 gemeenten wordt de vraag niet ingevuld of wordt aangegeven dat de vraag niet van toepassing is.

Verschillende gemeenten geven aan de risico's in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing te hebben opgenomen. Van de gemeenten die de risico's nog niet gekwantificeerd hebben geven sommigen aan dat dit nog gaat gebeuren, anderen zijn uitgegaan van een percentage van de begroting, weer anderen hebben de risico's wel gekwantificeerd maar niet gekwantificeerd.

Grafiek en tabel vraag 4c

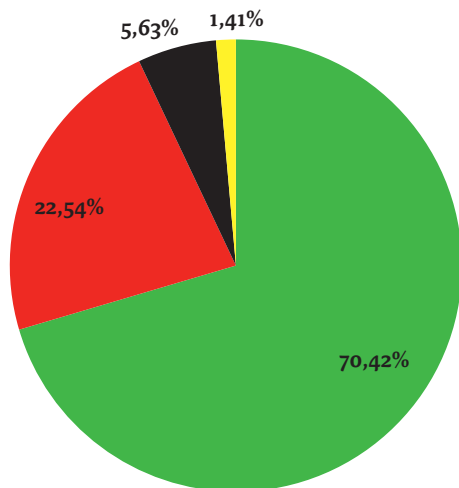

Ja	127
Nee	65
Leeg	10
Anders: n.v.t.	1
Eindtotaal	203

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Drenthe, Flevoland, Noord-Brabant en Zuid-Holland.

Vraag 4d Zijn de (gekwantificeerde) decentralisatierisico's afgedekt door een reserve?

Grafiek en tabel vraag 4d

■ Ja	150
■ Nee	48
■ Leeg	12
■ Anders: n.v.t.	3
Eindtotaal	213

Niet meegenomen in de analyse van deze vraag: Flevoland, Noord-Brabant en Zuid-Holland.

Een aanzienlijk deel van de gemeenten (150 van de 213, ofwel 70,4%) heeft de (gekwantificeerde) decentralisatierisico's afgedekt door een reserve. Sommige gemeenten geven aan dat het de algemene reserve betreft, anderen geven aan dat er specifieke bestemmingsreserves zijn. Soms is dat specifiek voor één onderdeel van de decentralisaties en vaker voor het gehele sociale domein. Een aantal gemeenten verwijst naar de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing.

In 48 gemeenten (22,5%) is (nog) geen sprake van afdekking van de decentralisaties door een reserve. Bij 15 gemeenten wordt de vraag niet ingevuld of wordt aangegeven dat de vraag niet van toepassing is. Sommige van de gemeenten die 'nee' geantwoord hebben of geen antwoord hebben gegeven, geven aan hier toch de algemene reserve, de weerstandscapaciteit of andere reserves voor te gebruiken.

3 Aanpassingen vragenformulier 2016

In dit onderdeel staan de voorgestelde aanpassingen vermeld op basis van de ervaringen tijdens dit eerste onderzoek om te komen tot de vragenlijst 2016. Hierbij is feedback gevraagd bij diverse betrokkenen en gebruikers (van de resultaten) van dit onderzoek. In bijlage C (separaat) is een conceptvragenformulier voor 2016 opgenomen na verwerking van de onderstaande suggesties.

Vragenformulier gemeenten

Belangrijkste wijzigingen

- De opzet van het formulier 2015 biedt de mogelijkheid aan de toezichthouder om correcties op de ramingen door te voeren. Veel toezichthouders laten het formulier invullen door hun gemeenten. Aangezien correcties voor gemeenten niet gebruikelijk zijn gebruiken die het om hun ramingen in te vullen. Hierdoor kost het invullen gemeenten onnodig veel tijd.

Aanpassing: Aangezien de correctiemogelijkheid niet of nauwelijks is gebruikt, is dit onderdeel uit het formulier verwijderd.

- Vragen 3a tot en met h over samenwerking zijn niet eenduidig genoeg en leveren in de beantwoording veel onduidelijkheid op. Bovendien zijn de vragen niet relevant genoeg voor het financieel toezicht om opnieuw uit te vragen.

Aanpassing: de vragen over samenwerking worden niet meer opgenomen.

Wijzigingen in de vragen

- De twee vragen over de gemeentefondscirculaire op basis waarvan de integratie-uitkering is geraamd in het begrotingsjaar en de overige jaren van de meerjarenraming zijn samengevoegd.
- De vragen over de onderbouwing en realiteit van de lastenraming vormen nog steeds de essentie van het onderzoek aangezien het de kernactiviteit van de financieel toezichthouder betreft. In de volgorde en inhoud van de vragen zijn wijzigingen aangebracht.
- De eerste vraag, of de ramingen zijn gebaseerd op basis van een inventarisatie van de historische kosten, is

verwijderd. Nu is de eerste vraag of de lastenramingen gedetailleerd en onderbouwd zijn (vraag 2a).

- Mede op grond van de uitkomsten uit 2015 is vraag 2b toegevoegd of kan worden aangegeven waarop die onderbouwing dan grotendeels is gebaseerd: ervaringscijfers 2015, historische kosten, contracten, een combinatie daarvan of anderszins.
- Vraag 2c is gehandhaafd en vraagt of de kosten realistisch zijn in relatie tot het gevoerde beleid.
- Vraag 2d is nieuw en vraagt naar de wijze waarop de afname van de decentralisatiebudgetten worden opgevangen (bezuiniging, transformatie, bufferreserve, anders of budgetstijging als gevolg van de objectieve verdeling).
- De vragen over de budgetramingen van de gemeenschappelijke regelingen in de gemeentelijke begrotingen zijn ongewijzigd (vragen 2e en 2f), maar de vragen 3a tot en met h over samenwerking zijn vervallen.
- Er is één vraag over risicomanagement afgefallen (is er aandacht voor risicomanagement). Maar de uitwerkingsvragen of er maatregelen zijn genomen, risico's gekwantificeerd en afgedekt zijn gehandhaafd.
- Er zijn vragen toegevoegd over de voortgangsbewaking zoals het aantal malen dat aan de raad over de decentralisaties wordt gerapporteerd.

Vragenformulier gemeenschappelijke regelingen

- Geen van de vragenformulieren over de begroting 2015-2018 van de gemeenschappelijke regelingen zijn teruggeleverd. Toezichthouders hebben de prioriteit van hun toezicht op de gemeenten. Daarom is geen vragenformulier meer opgesteld voor 2016 voor de gemeenschappelijke regelingen.

Dit is een uitgaven van:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Directie Bestuur, Democratie en Financiën
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

april 2016